

”Amor ei ole nyt erikoisen innokas”

Naisen asema ja sen murros 1950–1970-luvun *Me Naiset* -lehden horoskooppipalstoissa

Inka Pylvänäinen

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, historia

Inka Pylvänäinen

Tutkielman otsikko ”Amor ei ole nyt erikoisen innokas” Naisen asema ja sen murros 1950–1970-luvun *Me Naiset* -lehden horoskooppipalstoissa

Sivumäärät: 24

Kandidaatintutkielmani aihe on naisen aseman ja sen muutosten ilmeneminen *Me Naiset* -aikakauslehdessä julkaistuissa horoskooppipalstoissa 1950–1970-luvuilla. Käsittelen horoskooppeja oman aikakautensa normiston heijastuksena ja sodanjälkeisessä yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten osoittajana, mutta myös lukijoiden arkisena tapana jäsenellä arkielämäänsä. Keskityn erityisesti kolmeen ennustusaiheeseen: raha, koti ja rakkaus, jotka sitovat yhteen tärkeimmät huomiot modernisoituvan suomen naisten työelämästä, perhearjesta ja ihmissuhteista.

Tärkeimmät havaintoni koskevat muun muassa kielenkäyttöä, sanavalintoja ja ennustusaiheiden vaihtelua, mutta tartun myös niissä ilmeneviin poikkeuksiin. Havainnollistan löydöksiäni peilaamalla niitä tutkimuskirjallisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi Maria Hyttösen ja Keijo Rantasen toimittama teos *Onnen aika? Valoja ja varjoja-1950 luvulla* (2013) ja Margaretha Mickwitzin, Agneta von Essenin ja Elisabeth Nordgrenin tehdistökeskeinen teos *Roolien murjat: Tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle* (2008). Mukanani analyysissä kulkee tilastotietoa sekä myös kansainvälistä tutkimusta; Suomessa horoskooppipalstoja on tutkittu vasta hyvin vähän.

Merkittävin tekemäni tutkimustulos on se, että naisten maailman muuttuminen heijastuu horoskooppipalstoihin huomattavasti oletamaani voimakkaammin. Alkuperäinen oletukseni perheenäitiydestä palstojen suosituimpana aiheena ei pitänyt paikkaansa, mutta toisaalta palstat sisälsivät myös paljon stereotyyppiseksi miellettyä puhetta rakkaudesta, mikä saa uuden sävyn 1970-luvun seksuaalisen vallankumouksen aikaan. Raha ja työelämä vievät huomattavasti palstatilaa jokaisella vuosikymmenellä – myös 1950-luvun puolella, kun naisten palkkatyöt olivat vasta yleistymässä.

Vaikka horoskooppeja ei voi sellaisenaan käyttää yleistämään rajaamani aikakauden yhteisöjä ja niiden normeja, palstojen heijastus todellisesta maailmasta on täynnä sanomattomia totuuksia ja implikaatioita ympäristöstään. Oli yhteiskunnan ilmapiiri mikä tahansa, ennustuksen vastaanottaja kuvataan aktiiviseksi toimijaksi omassa elämässään, mikä rikkoo useimpien käsityksiä 1900-luvun puolivälin naisesta. Näkisin, että tämä tulosten ennalta-arvaamattomuus avaa tuoreita näkökulmia horoskooppien tutkimukseen.

Avainsanat: naistenlehdet, aikakauslehdet, horoskoopit, naisen asema, sodanjälkeinen aika

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
2	Naisten asema sodanjälkeisessä Suomessa	7
3	Taivaankappaleet kertovat	11
3.1	Raha ja työelämä	11
3.2	Koti ja perhe	15
3.3	Romanssi ja ihmissuhteet	17
4	Lopuksi	21
	Lähteet	23

1 Johdanto

Juhliakseen Yhdistyneen kuningaskunnan prinsessa Margaretin syntymää vuonna 1930, *Sunday Express* -aikakauslehti julkaisi uuden prinsessan tulevaisuutta pohtivan horoskoopin.¹ Julkaisu herättää lukijoissa voimakasta kiinnostusta, ja pian alkuperäisen horoskoopin laatinut astrologi R. H. Naylor kutsuttiin kirjoittamaan lehteen vakituista horoskooppipalstaa. Uusi, menestyksekkäs formaatti ja Naylorin ennustukset jaettuna kahteentoista horoskooppimerkkiin leviävät seuraavien vuosien aikana ensin muihin brittiläisiin aikakauslehtiin, mutta nopeasti myös ulkomaille. 1950-luvulle saavuttaessa säännöllinen horoskooppipalsta oli löydettävissä yhtä lailla yhdysvaltalaisissa, turkkilaisissa ja suomalaisissa aikakauslehdissä.² Kuten muualla, myös Suomessa lehtien naislukijat muodostuivat horoskooppien pääasialliseksi kohde-ryhmäksi, vakiinnuttaen ennustukset juuri naistenlehtien tarjontaan.

Horoskoopit löysivät suomalaiset naislukijat elämässä suhteellisen normalisoitunutta sodan jälkeistä arkea. Menneen kriisitilan vaikutukset viipyivät vielä jopa vuosikymmenen loppupuolelle saakka esimerkiksi pulan, kaupunkien ahtauden ja kulutuksen säännöstelyn muodossa, mutta jaetut vaikeudet eivät riittäneet estämään ajan innovaatioiden juurtumista osaksi naisten elämää. Samalla, kun naisten palkkatyö alkoi vähitellen yleistyä, myös kotirouvien ja äitien elämä muuttui kodinhoidon koneistumisen myötä helpommaksi.³ Oli kyseessä sitten sähköhella, otsikon toimielias Amor⁴ tai konttorityö, monet naiset toipuivat sota-ajoista omaksumalla rohkeasti sitä, mitä modernisoituvalla maailmalla oli tarjottavanaan.

Tiukat sukupuoliroolit ja perinteiset perhearvot olivat edelleen voimissaan, mutta samalla niiden läsnäolo myös inspiroi uutta keskustelua naisten muuttuvasta asemasta. Naisia koskeva keskustelu oli tiiviisti läsnä lehdistössä ja myös naistenlehdissä, joista “nykyaikaisen naisen nykyaikainen lukemisto” -tunnusta kantanut *Me Naiset* -julkaisu oli ryhtynyt julkaisemaan säännöllistä horoskooppipalstaa pian jo ensijulkaisun jälkeen heti 1950-luvun alkupuoliskolla; ensimmäinen horoskooppi ilmestyi elokuun numerossa vuonna 1953. Lehden muun, varsin monipuolisen tarjonnan rinnalla horoskoopit ovat tekstimäärältään suppeahkoa sisältöä, mutta

¹ Zeldin 1996, 344.

² Pınarbaşı 2021, 86–87.

³ Hytönen 2013, 10, 12–13.

⁴ *Me Naiset* 38/75, 98.

sopivat saumattomasti meikkausohjeita tarjoavien mainosten ja lukijoiden kysymyksiä käyttäytymisestä -palstojen⁵ kaltaisten tekstien neuvontäyteiseen jatkumoon. Horoskoopit tarttuvat monipuolisesti lukijan arkielämään, mutta suurin osa ennustusten teemoista voidaan jakaa karkeasti kolmeen limittäiseen kategoriaan: rahaan, kotiin ja rakkauteen, joihin myös tämän tutkielman analyysi keskittyy. Aiheet eivät ole astrologiassa ja horoskoopeissa lainkaan epätavallisia, ja ne korostuvat esimerkiksi myös englannin-, saksan-, ja turkinkielisissä palstoissa.⁶ Valikoituneet universaalit teemat tarjoavat ainutlaatuisen näkökulman 1900-luvun puolivälin naisten maailmankuvaan – sen määrittelemiin onnistumisiin ja välteltäviin kauhukuviin.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Me Naiset -lehteen vakiintuneita horoskooppeja aikansa sosiaalisen ilmapiirin heijastumana ja ympäristönsä tuotteena, ja samalla reittinä aikalaisnaisten sukupuolitettuihin arkikokemuksiin. Pohdin vastauksia erityisesti seuraavanlaisiin kysymyksiin: kuinka 1950–1970 lukujen arvomaailma näyttäytyvät elämän keskeisimmissä rahaan, kotiin ja rakkauteen liittyvissä ennustuksissa? Millä tavoin vuosien aikana tapahtuva kehitys naisten asemassa on nähtävissä viihteellisiksi tarkoitettujen horoskooppien sisällössä? Tekstianalyysin keskiössä on ajatus säännöllisistä horoskoopeista aikansa naisten “matalan kynnyksen” tapana sekä kuvitella että jäsenellä mahdollisia tulevaisuuksia.

Horoskooppeja niiden nykyisessä muodossaan on tutkittu monitieteisesti ja monesta näkökulmasta vuosikymmenien ajan, mutta niiden sinnikäs ja historiallinen läsnäolo juuri naisille suunnatussa painetussa mediassa on toistaiseksi jäänyt vähemmälle huomiolle. Erityisesti suomenkielisistä palstoista ei vielä löydy juuri ollenkaan kattavaa tutkimusta. Poikkeuksena mainittakoon vuonna 1989 julkaistu, Reetta Haapamäen kirjoittama suomen kielen oppiaineen tutkielma *Mitä horoskoopit sanovat, Naiskuva Eeva-lehden horoskoopeissa vuonna 1952*, mikä ei ikävä kyllä ole lainkaan saatavilla luettavaksi. Muuta tutkimusta on olemassa esimerkiksi nettihoroskooppien tekstilajeista ja niiden kaupallisesta käytöstä, mutta myös astrologian merkityksestä itsestään sekä suomalaisessa kontekstissa että sen ulkopuolella. Aihepiiriä Suomen ulkopuolella edustaa muun muassa Hayriye Bilginerin tutkimus *A Cross-Cultural Analysis of Horoscope Themes in English, German and Turkish Women's Magazines* (2025), joka etsii horoskoopeista globaaleja säännöllisyyksiä ja toistuvia aiheita.

⁵ Esimerkiksi “Kuinka Käyttäytyisin?” Me Naiset 2/56 (1956): 19. Kysymys-vastaus-tyyppisten palstojen tema vaihtui jatkuvasti ja kuului lehden säännölliseen tarjontaan. Kuinka käyttäytyisin? -palsta esiintyy lukuisissa numeroissa.

⁶ Bilginer 2025, 430.

Astrologian ja popularisoitujen horoskooppien tutkimus ei ole sama asia, sillä suurelle yleisölle levitettävät horoskoopit poikkeavat perinteisestä astrologiasta muun muassa käyttötarkoitukseltaan ja tekstilajiltaan. Myös niihin vakiintunut kahdentoista aurinkomerkin formaatti on pelkistetty ja yksinkertaistettu laajaa lukijakuntaa ajatellen mahdollisimman suoraviivaiseksi; toisin kuin hyvin henkilökohtaiseksi räätälöitävässä astrologiassa, horoskooppiluennan vastaanottajalta vaaditaan tiedoksi vain oma syntymäpäivä. Perinteisen astrologian nykyperintö on siis edelleen voimissaan, mutta horoskooppipalstat ovat lähinnä sen popularisoitu lieveilmiö.

Koska *Me Naiset* muuttui 1950–60-lukujen vaihteessa kuukausittain julkaistavasta lehdestä viikottaislehdeksi, tutkielmaa varten tarkasteltavien horoskooppien määrä kiipeää nopeasti huomattavan suureksi. Tästä käytännön ongelmasta huolimatta horoskooppipalstan aikaisemmin mainittu suppeus kuitenkin mahdollistaa myös laajempien tekstiotantojen käsittelyn. Suppeutta on auttamassa palstan viihteelliseksi tarkoitettu eläväinen kieli, mikä omalta osaltaan auttaa erottelemaan aiheilmittävyyksissä esiintyviä sävyeroja. Tästä huolimatta, yksittäisten ennustusten tarkan lähiluvun sijaan hahmottelen siis eri vuosikymmenten teksteissä esiintyviä suuria teemoja, kehityskaaria ja muutoksia. Havainnollistan valitsemieni aiheiden ilmentymistä poimituin tekstiesimerkein ja havainnoja vertailemalla. Analyysi etenee nimettyjen teemojen puitteissa, mutta niistä tehtävät havainnot jäsentelen kronologisesti havainnollistaakseni mahdollisimman selkeästi palstan tekstissä tapahtuvia muutoksia ja kehityskaaria.

Horoskooppien analyysi ja käsittely tapahtuu teemoittain. Ensimmäinen osio keskittyy julkisen elämän osa-alueisiin, kuten työhön, rahaan ja opiskeluun, toinen osio koti- ja perhe-elämään, ja viimeinen romanssiin ja ihmissuhteisiin. Jako on lähtökohtaisesti selkeärajainen, mutta käytännössä on tärkeää huomioida ennustusten aiheiden olevan elämän osa-alueiden tavalla sekä tiiviisti kytköksissä toisiinsa että vuorovaikutuksessa keskenään. Tekstissä esiintyy siis runsaasti aiheiden limittäisyyksiä ja rinnakkaisuutta, joita myös esittelen ja jäsentelen osana laajempaa analyysiä.

Analyysiin valittu aineisto kattaa seuraavia vuosia: 1953, 1957, 1965 ja 1975. Aineisto koostuu vuoden 1953 ensimmäisistä horoskooppeja sisältävistä julkaisuista, vuoden 1957 kokonaisuudesta vuosikerrasta ja vuosien 1965 ja -75 noin viidestäkymmenestä julkaisusta, mikä tarkoittaa

taa yhteensä noin seitsemääkymmentä tutkittavaa horoskooppipalstaa. Julkaisujen säännöllisen palstan lisäksi olen sisällyttänyt analyysiin myös niihin liittyneet erikoisliitteet ja esimerkiksi yksittäisiin aurinkomerkkeihin keskittyneet säännölliset palstalaajennukset. Huomattavaa aineistossa on se, että 1950-luvun otanta on myöhempiä vuosikymmeniä kapeampi hiitaamman julkaisutahtinsa takia. Määrää tasapainottaakseni päätin täydentää otantaa sisällyttämällä siihen Me Naiset lehtien ensimmäiset horoskoopit vuodelta 1953. Näin vuosikerran 1957 kanssa yhdessä, 1950-luvulta on siis käsittelyssä noin 15 palstaa. Lehtien tutkimiseen liittyi käytännön vaikeuksia niiden digitoimattomuuden vuoksi, joten pääsy tiettyihin julkaisuihin ei ollut aina taattu.

Käsiteltävien vuosikertojen valinnassa vallitsee ajatus sosiaalisesti ja taloudellisesti murroksellisesta “pitkästä 1950-luvusta” on valitsemassani aikarajauksessa merkittävä, sillä vuosikymmeniä määrittelevät sodanjälkeisen ajan vaikutukset venyvät selkeästi myös 1940- ja 1960-luvuille, eivätkä heti katoa suomalaisen elintason noustessa.⁷ 1970-luvun palstat toimivat siis tämän ajallisen viitekehyksen luonnollisena vastapainona. Otanta jokaiselta vuosikymmeneltä mahdollistaa isojen muutosten, kuten palstapituuksien ja aiheiden määrällisen vaihtelun havainnoimisen. Näitä vuosikymmeniä ja niiden pitkässä kontekstissa toimivien naisten dynaamista tilannetta on hahmottamassa erityisesti muun muassa Kirsi-Maria Hytönen ja Keijo Rantanen teoksellaan *Onnen aika? Valoja ja varjoja-1950 luvulla* (2013) ja Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen ja Elisabeth Nordgren teoksella *Roolien murtajat: Tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle* (2008).

Viimeisenä haluan erityisesti huomauttaa tutkielman viitekehyksessä toimivasta binäärisestä sukupuolijaosta, joka ei istu ajankohtaiseen ymmärrykseen sukupuolten moninaisuudesta. Tarkka sukupuolijako ja sen ilmeneminen kuuluu olennaisesti keskusteluun historiallisten naisten eletystä todellisuudesta ja päivittäisestä elämästä aktiivisina toimijoina raskaasti sukupuolitettussa yhteisössä. Horoskooppeihin sisältyvää miesnäkökulmaa tarkastellaan tutkielman viimeisessä käsittelyluvussa *Rakkaus ja ihmissuhteet*.

⁷ Hytönen 2013, 8.

2 Naisten asema sodanjälkeisessä Suomessa

Toisen maailmansodan loppuminen vuonna 1945 jätti jälkeensä häviöitä kärsineeseen Suomeen ristiriitaisen ilmapiirin. Vaikean ajan päätyminen herätti suurta iloa, mutta uusi tulevaisuudenusko kantoi samalla mukanaan myös kipeää varjoa. Sotakorvaukset, puute, pula ja sekä sodassa palvelleiden että heidän läheistensä ylläpito käynnistivät pitkät uudelleenrakentamisen vuodet, jotka kestivät aina viimeisen sotakorvausjunan lähtemiseen saakka vuonna 1952.

Arjen kulutuksen säännöstely jatkui vielä tämän jälkeen, mutta sotien välittömistä jälkivaikutuksista elpyessään Suomi oli uudistunut myös sosiaalisesti. Monet uuden vapausajan huumassa sidotut avioliitot johtivat avioeroihin, äidit kävivät palkkatöissä ja hyvinvointipalvelut alkoivat kehittyä.⁸ Sukupuolten ja avioliiton roolin mullistumisesta huolimatta uusi aika tarkoitti myös suurten sukupolvien syntymistä: 1940-luvun viimeisellä puoliskolla Suomessa syntyi vuosittain noin 100 000 lasta⁹, joiden ympärille 1950-luvun naisen tarina rakentui.

1940–50-lukujen vaihteen suomalainen yhteiskunta keskittyi panostamaan erityisesti juuri äitiyteen ja väkiluvun kasvattamiseen, mikä vuorostaan herätti kysymyksiä ajan naisten uudesta asemasta työntekijänä. Äitiys nostettiin yhteiskunnassa järjestelmällisesti naisen tärkeimmäksi elämäntehtäväksi ja kotityöt uudeksi kannattavaksi ammatiksi: ”—kotiäitiys oli normi, jota vasten naisen palkkatyötä peilattiin”¹⁰.

Vaikka vuosisadan puolivälin emäntäihanne omalta osaltaan tehosti ja uudisti kotielämää, se ei automaattisesti tehnyt tyhjäksi naisten sodanaikaista asemaa työmarkkinoilla. Vaikka monet naiset jättivät työelämän taakseen, yhtä lailla riitti heitä, jotka halusivat tai joutuivat esimerkiksi soteleskeyden takia jäämään ansiotyön piiriin. Näin kotitalouden hoidon onnistuneesta painotuksesta huolimatta, vuosikymmenen edetessä ansiotyöstä ja äitiydestä muodostui aina useammin niin sanottu ”kaksoistaakka” viimeistään lasten saavuttaessa kouluiän.¹¹

Ammattitaitoisen työvoiman kysynnän nousu ja koulutuksen kehitys etenivät asteittain 1950-luvulla, mikä johdatteli myös työssäkäyviin äiteihin tottuneet nuoret naiset ajattelemaan tule-

⁸ Hytönen 2013, 8,9, Hytönen & Rantanen 2013, 161–162.

⁹ Parkkinen & Loikkanen 1999, 3. Kuvio 1.

¹⁰ Koivisto & Marander-Eklund 2013, 164.

¹¹ Hytönen & Rantanen 2013, 161, Koivisto & Marander-Eklund 2013, 163–164.

vaisuuttaan myös perheenemännän roolin ulkopuolelta. Ilmapiiri oli silti voimakkaan kah-tiajakoinen. Peruskoulutuksen tasavertainen luonne piti tytöt ja nuoret naiset koulunpenkillä, missä ammattitaidon ihanne oli ehdoton ja ammatinvalintaohjaus kaikille saatavilla, mutta saamaan aikaan käsitykset naisille sopivasta työstä rajasivat huomattavasti aikalaistytöjen tulevaisuudensuunnitelmia.

Enemmistö tytöistä ja nuorista naisista hakeutui työelämässä eteenpäin jo ennalta sukupuolituneiden alojen puitteissa; moni suuntautui käsityö-, talous- tai hoitoalalle, sillä ne nähtiin tärkeinä taitoina tuleville perheenäideille. Nuoria itseään kiinnosti kaupanala ja esimerkiksi myymälätyö, mutta toinen 1950-luvun suosituimmista tavoitealoista oli erityisesti konttoriala, josta pystyi etenemään harjoittelun jälkeen siisteihin sisätöihin, kuten konekirjoittamiseen tai puhelunvälittäjäksi. Huolimatta siitä, että nuoret naiset kokivat suurta mielenkiintoa työelämää kohtaan, perheestä ja taloudesta huolehtiminen nostettiin nuoren naisen ehdottomaksi prioriteetiksi ja kutsumukseksi, jonka jalkoihin ansiotyön olisi jäätävä oikean hetken saapessa. Tästä huolimatta sekä nuoret naiset että äidit kävivät palkkatöissä ja vaikka kotiäidin taitojen opetteluun kannustettiin voimakkaasti, mikään kodinhengittären ihanne ei enää riittänyt purkamaan sodanaikaisen poikkeustilan vaikutuksia suomalaisista yhteisöistä: 1950-luvun Helsingin naimisissa olevista naisista melkein puolet kävi palkkatöissä.¹²

Naisten elämää kasvavissa kaupungeissa oli muuttamassa myös materiaalisen elämän mullistukset, kuten kotitalouden keksinnöt. Jääkaappi, juokseva vesi, lämmitys ja hitaasti etenevän sähköistämisen tuomat käytännön mukavuudet valaistuksesta pakastimeen vapauttivat kodinhoitoa suorittavien aikaa ja jaksamista, mutta lähtökohtaisesti vain kaupunkilaisen keskiluokan keskuudessa, missä kotielämän uudistuksista pystyttiin maksamaan. Vuonna 1959 esimerkiksi jääkaappi ja sähkömpelukone olivat maaseudulla vielä harvinainen näky, ja ajatus pakastimesta oli lähinnä utopiaa. Pakastin pysyi Suomessa harvinaisuutena 1960-luvun loppupuolelle saakka.¹³ Maaseutu ja kaupunki olivat siis vuosisadan puolivälissä kaksi varsin erilaista maailmaa. Keskiluokan materiaaliset mukavuudet ja sosiaaliset muutokset levisivät ensimmäiseksi lähtökohtaisesti kehittyviin kaupunkikeskuksiin, vaikka hienoimman ja uusimman materian saavuttaminen ollut itsestäänselvyys edes kaupungeissa. Maaseudulla elämä pysyi kotitaloutta ylläpitäville naisille ruumiillisesti haasteellisena huomattavasti kauemmin, eikä arki ollut aina yhtä yksinkertaisesti jaettavissa työ- ja kotielämään. Vielä 1950-luvulla

¹² Selin 2013, 90–91, Sunnari 2024, 25.

¹³ Knuutila 2013, 178.

naiset tekivät suurimman osan maatalon töistä, mutta palkattomuutensa takia raskas ja ammatillinen työ nähtiin osana perheenemännyyttä.¹⁴

1950-luvun viimeiset vuodet olivat tyytymättömyyden aikaa. Edellisen vuosikymmenen suuret muutokset ja murrokset vaativat yhteiskunnalta, päättäviltä elimiltä ja lainsäädännöltä nopeampaa sopeutumista, sillä eihän lopullisesti muuttunut yhteiskuntarakenne voisi toimia entisen Suomen sosiaaliturvapolitiikalla. Erityisesti äitiyslisien jakaantumiseen tyytymättömät äidit ja ilman hyvinvointipalveluja tai palkankorotuksia jääneet työläiset vaativat nopeaa muutosta ahdinkoonsa. Näin Sosiaaliturvan ja politiikka lähtevät kehittymään vauhdilla 1950–1960 lukujen vaihteessa.¹⁵ Ennen vuotta 1960 sukupuolten tasa-arvokysymykset pysyivät vaiettuina yhteiskunnassa ja paikallisyhteisöissä, ja esimerkiksi vielä 60-luvun alussa noin kolmanneksen naisopiskelijoista on arveltu jättäneen opinnot kesken aviosyistä.¹⁶ Elintason ja yhteiskunnan kehittyessä myös naisen rooli ja asema alkoivat herättää jatkuvasti enemmän aktiivista keskustelua yhteiskunnan eri osa-alueilla. Erityisesti aktiivista keskustelua oli lehdistömaailmassa.

Keskustelu naisten asemassa kiihtyi lehdistössä 1960-luvulle saavuttaessa ja vuosikymmenen ensimmäisellä puoliskolla. Keskustelussa ei ollut kyse pelkästään naisten yhteiskunnallisen aseman pohtimisesta, vaan diskurssi laajeni 60-luvun aikana koskemaan yhteiskunnassa vaikuttavia sukupuolirooleja myös yleisellä tasolla. Puheenaiheeseen suhtautuminen lehdistössä oli jakautunutta. Esimerkiksi suomalainen aikakauslehti Kotiliesi oli vuonna 1965 kiivaasti sitä mieltä, että lehdistössä käännettynä esiintyneen ruotsalaisen roolintutkija Per Holmbergin kehittämät opit ja havainnot muun muassa työllistämättömien naisten taloudellisesta potentiaalista voisivat johtaa ”kodin hävittämiseen länsimaisena instituutiona”.¹⁷

Voimakkaista mielipiteistä huolimatta, keskustelu jatkui lehdistön valtavirrassa 1960-luvun jälkimmäiselle puoliskolle. Maaliskuussa 1966 Marika Hausen jakoi Hufvudstadsbladet-lehdessä valtaväestöä puhututtavan keskustelunavauksen; sukupuoliin tulisi soveltaa samoja moraalinormeja ja sääntöjä, mikä siten tarkoittaisi esimerkiksi vapaata aborttioikeutta ja koskemattoman naisen ihanteen näivettämistä yhteiskunnasta. Avaus vetää puoleensa huomiota ja

¹⁴ Nevala-Nurmi 2013, 201, 207.

¹⁵ Uljas 2013, 218, 221–222.

¹⁶ Mickwitz et al. 2008, 12, 14.

¹⁷ Mickwitz et al. 2008, 60.

saa suomalaisissa lehdissä aikaan päiviä kestävä sananvaihdon.¹⁸ Maailma ei ollut Hausenin ajatuksille vielä valmis, mutta 1960-luvun puolivälin lehdistökeskustelu oli luomassa tärkeitä perustuksia uudelle alkavalle vuosikymmenelle.

Uusi, edeltäjänsä vapaamielisempi aborttilaki tuli voimaan heti 1970-luvun alussa. Uusi laki vaati rinnalleen myös sukupuolivalistusta, joka kyseenalaisesta laadustaan huolimatta saapui kouluihin vähitellen uudistuksen jälkeen. Lakiuudistus kantoi toivoa myös ehkäisymenetelmien tehostetusta kehittämisestä, mikä olisi ollut luonnollinen jatkumo 1960-luvun uudistuksiin perhesuunnittelussa.¹⁹ Syntyneiden määrä oli lakiuudistukseen mennessä laskenut 1900-luvun mittapuulla historiallisen alas; vuonna 1973 lapsia syntyi vain noin 60 000, 40 000 lasta vähemmän kuin alle 30 vuotta sitten.²⁰

¹⁸ Mickwitz et al. 2008, 65.

¹⁹ Mickwitz et al. 2008, 133.

²⁰ Parkkinen & Loikkanen 1999, 3.

3 Taivaankappaleet kertovat

3.1 Raha ja työelämä

Työ, ammatti ja naislukijan aktiivinen elämä kodin ulkopuolella on esillä Me Naiset -lehden horoskooppipalstoilla heti vuoden 1953 ensimmäisistä ennustuksista lähtien. Ennustukset talouden ja työelämän tapahtumista voi sanoa olevan ennustuksissa jopa pääosassa, sillä niitä esiintyy suurimmalla todennäköisyydellä silloinkin, kun palstalla käsitellyissä aiheissa tapahtuu kirjoittajan tekemiä muutoksia tai kausittaista vaihtelua. Seurustelu, harrastukset, työ ja raha yhdistetään palstalla lähtemättömästi 1950–1970-luvun naisten arkielämään, mikä viestii naisen osallisuuden venyvän myös perheenemännän ihanteeseen kuuluvan kotielämän ulkopuolelle.

Aiheet voidaan nähdä myös merkinä lehden hyvävaraisesta kaupunkilaisesta kohderyhmästä, mutta horoskooppipalstoja luettaessa keskiluokkaisuuden tulkinta ei ole näin selkeärajainen; esimerkiksi ”mahdollisuus taloudellisten seikkojen parantamiseen”²¹, ”toivomisen vara ulkonnaiseen asemaan liittyvien seikkojen kehityksessä”²² ja ”raha-asioissa sattuva yllätys”²³ ovat kaikki ennustuksina sellaisia, että ne voidaan alkuperäisestä kohderyhmästä huolimatta tulkita asianmukaisella tavalla yhteiskunnan jokaisen sosioekonomisen luokan kontekstissa. Lehden alkuperäinen, keskiluokkainen kohderyhmä siis väistämättä heijastuu ennustuksiin valikoituvaan sisältöön muun muassa aihepiirien kautta, mutta vain tähän seikkaan perustuva tulkinta jää väistämättä vajaaksi.

Eriytyisen paljon työstä ja ammateista puhutaan 1950-luvun alun ja 1970-luvun horoskoopeissa. 1950-luvun kontekstissa runsaat maininnat palkkatöistä ja esimerkiksi opiskelusta kertovat meneillään olleesta suomalaisen työkuulttuurin murroksesta. Naisten saapuminen palkkatyöhön sodanaikaisena poikkeuksena muutti suomalaisen työpaikan sukupuolijakaumaa lopullisesti, mutta toinen yhtä merkittävä tekijä tässä murroksessa on koulutusjärjestelmän taloudellinen tasa-arvoistuminen ja työpaikkojen tarve kouluttautuneelle ammattiosajalle. Ihmiset kouluttautuivat tehokkaasti pysyäkseen yhteiskunnan muutoksen mukana ja myös naiset opiskelivat ajan ihanteiden mukaisesti parempien työmahdollisuuksien ja korkeamman elintason toivossa.

²¹ Me Naiset 10/57, 36.

²² Me Naiset 1/65, 118.

²³ Me Naiset 36/75, 97.

Sukupuolten jakautuminen palkkatyön eri osa-alueille ei ole koskaan tapahtunut täysin tasaisesti, eikä näin tapahtunut 1950-luvullakaan. Elinkeinorakenteen alkava muutos näkyi naisvaltaisen palvelualan kysyntänä ja siten naisten työn kysynnän nousuna, saattaen noin 40 % suomalaisista avioituneista naisista työelämään.²⁴ Työpaikkojen sopivuutta perusteltiin muun muassa fyysisillä taipumuksilla ja yleisellä siveellisyydellä, joten naisille hyveellisiksi mielletty työpaikat keskittyivät muun muassa lastenhoitoon, tehtaisiin ja toimistoihin. Erityisesti juuri paperitöiden suosio heijastuu myös horoskooppipalstoihin. Yksittäisiä ammatteja ja aloja mainitaan jopa nimeltä: esimerkiksi vuoden 1953 Me Naiset -numeroissa 9 ja 12 mainitaan lukijan mahdollinen työ tai osallisuus julkaisutoiminnassa, sanomalehdissä ja kirjallisuudessa. Kuten aiemmassa luvussa nousee esille, siistit konttorityöt vetivät naisia puoleensa. Työt olivat parhaiten saavutettavissa erityisesti moderneille kaupunkilaisnaisille²⁵, joista myös Me Naiset -lehden pääasiallinen kohderyhmä koostuu.

Naisten osallisuus muun muassa toimistoissa ja paperitöiden parissa oli siis tarpeeksi ajankohontaista sen huomioon ottamiseksi yleisellä horoskooppipalstalla, mikä samalla käännutti huomion sanomatta jättämiseen. Valitsemissani horoskooppipalstoissa ei ole juuri ollenkaan mainintoja tai viittauksia lukijan ”liikkuvaiseen” elämään, eli urheilu, tai fyysisesti vaativan työn tai ammatin mahdollisuus jäädä melkein ilman minkäänlaista huomiota. Viittauksia yleiseen fyysiseen terveyteen esiintyy ajoittain²⁶, ja esimerkiksi vuoden 1957 numerossa 11 horoskooppipalsta kuvailee ravun ruumiillista suorituskykyä hyväksi. Ruumiillisuuden sivuuttamisen voi nähdä kertovan lehden kaupunkilaiskohderyhmän naislukijasta, jonka ei ole vähävaraisemman tai maalla asuvan lukijan tavoin tarvinnut ylläpitää arkisen elämän perustoimintoja ja -edellytyksiä raskaalla fyysisellä työllä. Moderni teknologia ja kodin hoitajien työtä helpottavat keksinnöt eivät valuneet laajasti kaupunkikeskusten ulkopuolelle ennen 1960-luvun alkua, ja jopa traktorien tuontia säännösteltiin vielä juuri vuonna 1957²⁷, kun lukijaskorpioni sai nauttia hyvästä ruumiillisesta toimintakyvystään.

²⁴ Sunnari 2024, 23, 25.

²⁵ Selin 2013, 92.

²⁶ Esimerkiksi Me Naiset 1/65, 118.

²⁷ Nevala-Nurmi 2013, 207.

Saavuttaessa lähemmäksi 1960-lukua opiskeluun ja työhön liittyvät ennustukset harvenevat huomattavasti, mutta vuoteen 1965 tullessa työ ja ammatti kuuluvat jälleen horoskooppipalstan suorasanaisiin vakioaiheisiin. Hetkellistä notkoa työaiheisissa ennustuksissa voidaan perustella muun muassa horoskooppipalstan kirjoittajan mahdollisella vaihtumisella²⁸, mutta nostan esille mahdollisuuden myös toiseen näkökulmaan. Mickwitz et al. nostavat esille teoksessaan, että Suomen julkiset tasa-arvokeskustelut olivat olemattomia ennen vuotta 1960 vaikka naiset olivatkin jo aktivoituneet yhteisöissään. Keskustelu tienasi itselleen tilaa suunnilleen samaa tahtia naisten työllisyyden kanssa, minkä yhteisvaikutukset purkautuivat lähinnä sosiaalisena ärtymyksenä.²⁹ Jos naisten työssäkäynti herätti yhteisöissä kitkaa, horoskooppeja kirjoittanut on saattanut säätää sisältöään ympäröivään ilmapiiriin sopivaksi.

1970-luvun töitä ja ammatteja käsittelevät ennustukset ponnistavat hyvin erilaisesta yhteiskunnallisesta ilmapiiristä kuin noin kaksikymmentä vuotta aikaisemmin. Vuonna 1975 työssäkävien naisten työllisyysprosentti on jo 62 %, tehden vuosittaisesta noususta noin 10 %³⁰. Tämän kasvun aikana myös työhön liittyvät ennustukset ovat kehittyneet monipuolisemmaksi, jonka lisäksi niitä on huomattavasti enemmän. Arkinen kiire ja käytettävän ajan jakautuminen työ- ja vapaa-aikaan on korostunut dramaattisesti edellisiin vuosikertoihin verrattuna: ”Vaikka vapaa-aika jää vähiin, käytätte sen sitä tehokkaammin”³¹, ”Jokapäiväiset kiireet hellittävät, joten omille harrastuksille jää enemmän aikaa”³², ”Aivan viikon lopussa voitte rentoutua”³³.

Raha on rakkauden ohella kenties yksi käsitellyimpiä ennustuksen aiheita tutkielmaan valikoitujen horoskooppien aikajanalla. Raha-aiheen esiintyvyys kokee luonnollista kausittaista aaltomaisuutta, mutta se on jatkuvasti ja sinnikkäästi läsnä heti 1950-luvun alkupuolelta 1970-luvun puoliväliin saakka. Varallisuus ja vauraus ovat hyvin suosittuja horoskooppiaiheita myös suomalaisen kontekstin ulkopuolella³⁴, mutta Me Naiset -lehden oma tulkinta ”vauraudesta” ja sen välittäminen lukijalle rahapuheena voidaan nähdä merkkinä sekä naisten taloudellisen vastuun perinteestä että materiaa ympäröivästä yhteiskunnallisesta ilmapiiristä. So-

²⁸ Horoskooppipalstojen kirjoittajan anonyymiyys ei ole epätavallista. Kirjoittajat saattavat tunnistautua korkeintaan pelkällä nimimerkillä.

²⁹ Mickwitz et al. 2008, 13.

³⁰ Sunnari 2024, 23.

³¹ Me Naiset 37/75, 93.

³² Me Naiset 38/75, 98.

³³ Me Naiset 46/75, 83.

³⁴ Bilginer 2025, 421, 425. Rahaan ja uraan liittyvät aiheet esiintyvät laajasti esimerkiksi myös Turkissa ja Saksassa

danjälkeistä pulaa, puutetta ja epävarmuutta kokenut väestö keskittyy heti 1950-luvulla siirtymään vaikeudesta eteenpäin muun muassa elintasoja nostamalla, minkä seurauksena rahasta ja materiaalisesta omaisuudesta kehittyi aikansa suomalaisille arkisen elämän toiveikas kiintopiste.³⁵ Ahkeran työteon ja rahan korkea arvo pysyy sellaisenaan myös vuosisadan jälkimmäisellä puoliskolla.

Me Naiset -lehden horoskooppialstoissa ennustuksen vastaanottajan, eli naislukijan aktiivinen rooli rahan hankinnassa ja hallinnassa korostuu voimakkaasti jokaisella vuosikymmenellä, mikä työpuheen kaltaisella tavalla viestii naisten osallistumisesta julkiseen elämään. Rahatilanteeseen liittyvä kielenkäyttö kertoo rahan olevan vaivalla hankittava ja omaa tahtoaan seuraava entiteetti, mutta tästä huolimatta lukija pystyy vaikuttamaan tilanteeseensa.³⁶ Sijoittuu horoskooppi mille tahansa aikarajauksen vuosikymmenelle, lukijan ei oleteta pysyvän passiivisena raha-asioissaan: ”Raha asiat pidätte hyvin hallinnassanne samoin kuin muut taloudelliset tekijät”³⁷, ”Yksimielisyyteen pääsy taloudellisissa seikoissa vanhemman henkilön kanssa näyttää olevan työn takana. -- koska tiedätte olevanne pohjimmiltaan oikeassa”³⁸. Talous ei ole sivuseikka, vaan suunnitelmallisesti toteutettava elämän osa-alue: ”Taloudellisille asioille on kuukausi suotuisa ja usea ryhtyy toteuttamaan menestyksellä uusia suunnitelmiaan”³⁹. Perheestä huolehtiminen vaatii äidiltä myös hyvin konkreettista elintason ylläpitoa, mikä nykyajattelussa yhdistetään tyypillisesti olleen aikakauden miehille varattu tehtävä.

Rahan hallinta ja sen hankinta ovat ajoittain liitettynä myös ennusteiden kodinhoidolliseen pohdintaan, mutta kytkös ei ole itsestään selvä. Talous voidaan laskea osaksi kodinhoitoa, mutta ne voivat myös asettua vastakkain. Esimerkiksi helmikuussa 1965 leijonamerkkiä edustavalle lukijalle ennustettiin hankaluuksia: ”Taloudellisen tilanteen vakauttamiseksi tekemänne ratkaisu uhkaa häiritä kotirauhaanne –”⁴⁰. Huomattavaa myös on, että vaikka raha-aihe esiintyy usein kytkettynä elämän toiselle osa-alueelle, ennustukset ja neuvot talouden käsitteilyyn esiintyvät itsenäisesti myös ilman kodin tai työn tarjoamaa kontekstia. Ajan ihanteeseen kuuluva keskiluokkainen nainen, joka pysyy kotona eikä huolehdi perheensä elatuksesta näytetään aikalaisnaisille suunnattujen horoskooppien valossa myyttiseltä.

³⁵ Hytönen 2013, 8–9.

³⁶ Esimerkiksi Me Naiset 2/65, 55.

³⁷ Me Naiset 32/75, 66.

³⁸ Me Naiset 12/65, 91.

³⁹ Me Naiset 11/57, 4.

⁴⁰ Me Naiset 8/65, 71.

3.2 Koti ja perhe

Horoskooppipalstojen naislukija yhdistetään ennustuksissa kotiin ja perheeseen tasaisesti vuosikymmenestä riippumatta, mikä itsessään voidaan nähdä implikaationa naisten yhteiskunnallisesta asemasta. Kaikkien käsittelemiä horoskooppipalstojen aikajanalla perhepuhetta esiintyy pitkäjänteisesti työ- ja raha-aiheen kaltaisella tavalla, mutta perheaiheesta poikkeuksellisen tekee se, että koti ja perhe ovat ennustuksien kategoriana esillä huomattavasti vaihtelevammin verrattuna muihin ikivihreisiin kategorioihin. Vastoin kaikkia odotuksia, suorasanaisesti perhettä ja kotia koskevat ennustukset ovat harvinaisemmillaan – tai ainakin harvasanasimmillaan – juuri 1950-luvun palstoissa. Aihe esiintyy sinnikkäästi myös silloin, mutta nojaa ajoittain lukijansa omaan tulkintakykyyn.

Siinä missä koti, perhe ja avioliitto mainitaan säännöllisesti, teksteissä on läsnä myös määrittelemätön lähipiiri, omaiset ja henkilösuhteet, jotka lukija voi tilanteen mukaan epäilemättä tulkita enemmän tai vähemmän perhe- ja kotielämään liittyväksi. Myös sukulaiset ja ”sukulaisasiat” esiintyvät ennustuksissa omana, kodista erillisenä entiteettinä, mutta selkeyden nimissä en käsittele niitä osana julkisen elämän suhteita tai muuta seuraelämää, vaan koti- ja perhe-elämän kategorisena jatkeena.⁴¹

Kodista ja perheestä puhuttaessa naisoletettu lukija on hyvin toimeliaassa roolissa, vaikka perhettä kohtaavat tapahtumat näyttävät ennustuksissa ennalta-arvaamattomilta ja mielivaltaisilta. Ennustukset saattavat varoittaa ongelmien tai hankaluuksien ilmenemisestä tai viestiä koti- ja perhe-elämän toimivan itsenäisesti oman tahtonsa mukaan: ”Kotiasiat eivät mene aivan piirustusten mukaan.”⁴² Perhe-enteissä kielenkäyttö keskittyy puheeseen ratkomisesta, tasapainottamisesta ja selvittämisestä, mutta ajoittain horoskooppi kertoo myös negatiivisen vaikuttamisen mahdollisuudesta. Esimerkiksi yhdessä ensimmäisistä Me Naiset -lehdessä ilmestyneistä horoskoopeista kaksosten edustajat saavat osakseen varsin selkeäsanaisia syytöksiä: ”Kotona voi tulla ajoittain vaikeuksia, joita mielellänne vielä liioittelette.”⁴³

⁴¹ Esimerkiksi Me Naiset 7/57, 34 & Me Naiset 44/75, 88.

⁴² Me Naiset 36/75, 97.

⁴³ Me Naiset 10/53.

Kielenkäytöltään kotiaihe muistuttaa rahaa ja taloutta koskevia ennustuksia ja tärkein seikka tässä suhteessa on tunnistaa ennustuksiin sisältyvä oletus naislukijan kyvystä hallita arjen ympäristöä. Tilanteiden haltuunottoon ei edes kehoteta, vaan sen perusoletus on hallitseva tekijä kotiennusteissa jokaisella vuosikymmenellä; ”—vaatiikin kotielämän piiriin kuuluva seikka mielenkiintonne. Se saattaa aluksi tuntua pahalta pähkinältä, mutta teillä on edellytykset löytää tyydyttävä ratkaisu.”⁴⁴ Hallintaan ja ongelmien ratkaisemiseen ei ehdoteta avaimiksi perheen muita jäseniä, mikä ei ole yllättävää ajan koti-ihanteiden perheenemäntäkeskeisyys huomioon ottaen. Naisen oletetaan taipuvan konfliktitilanteissa.⁴⁵

Perheen ja kodin piiri lasketaan kokonaisuudessaan tiukasti horoskooppipalstan naislukijan hallintaan, ainoana suorasanaisena poikkeuksena tähän sääntöön ovat sukulaiset. Sukulaisia ei mainita säännöllisessä palstassa erityislaatuisen usein, mutta enemmistössä mainintoja sukulaiset esitetään lähtökohtaisesti hallitsemattomia ja varsin negatiivisessa valossa: ”Runsaasti kanssakäymisiä sukulaisten kanssa ja pikku harnejakin tässä suhteessa”⁴⁶ tai ”--sukulaisasiat aiheuttavat joinakin päivinä kiusallisia tilanteita”⁴⁷. Aina sukulaiset eivät toimi palstan lukijaa vastaan, mutta myös positiiviseksi tulkittavissa kanssakäymisissä on tyypillisesti yllätyksellisyiden elementti.⁴⁸ Joskus sukulaisiin liitettävä positiivinen sävy ei ole täysin yksitulkintainen: ”Teillä saattaa olla hyötyä sukulaisistanne”⁴⁹.

Horoskooppipalstojen tavassa viitata lukijakunnan sukulaisiin näyttäytyy suomalaisen perheideaalin murrostila. Ajatus ydinperheestä on 1900-luvun puolivälissä vakiintumassa kehitypsykologian uusien virtausten rantautuessa Suomeen. Lasten parhaaksi mahdolliseksi kasvuympäristöksi tulkittiin ”ehjä” ja iloinen koti, jota kotiäiti ja ansiotyössä käyvä isä ylläpitivät yhteisessä harmoniassa. Ehjän perheen ajatus nousi vastapainoksi muuttuvalle maailmalle, jossa avioliitot päättyivät myös avioeroon ja aina useammat muuttivat maaseudulta kaupunkiin. Uusi symboli oli siis syntynyt: ”--perhe nähtiin yhteiskunnan perussoluna, johon koko yhteiskunnan elinvoima sidottiin”.⁵⁰ Käytännössä ydinperheajatuksen vakiintuminen tarkoitti

⁴⁴ Me Naiset 8/65, 71.

⁴⁵ Bilginer 2025, 418. Hellyys, kärsivällisyys ja yhteistyökykyisyyden ihanne korostuvat vielä 2000-luvun horoskoopeissa

⁴⁶ Me Naiset 12/57, 71.

⁴⁷ Me Naiset 4/57, 39. Vaaka.

⁴⁸ Me Naiset 4/57, 39. Vesimies.

⁴⁹ Me Naiset 6/65, 63.

⁵⁰ Aalto 2010, 70.

naisen ja perheenäidin vastuualueen muuttumista entisaikoja kapeammaksi. Kotona hoidettavana oli lähinnä pariskunnan omat lapset, mikä vuorostaan heijastuu yhteisöön ja siten myös Me Naiset -lehden horoskooppipalstaan ydinperheen perheenjäsenten ja sen ulkopuolelle jäävien sukulaisten vastakkainasetteluna.

Kotiin ja perheeseen liittyvät horoskoopit pysyvät lähtökohtaisesti samankaltaisina 1950–1970 lukujen välillä. Aiheen kytkeytyminen taloudenhoitoon ja raha-asioihin näkyy muun muassa hallitsemisen ihanteena, mutta myös kodin viihtyvyys, ilmapiiri ja toimivuus laskeaan olevan perheen naisen, eli tyypillisesti äidin käsissä. Hänen on oltava perillä perheensä sisäisistä tapahtumista ja varmistaa harkitsevaisuudellaan sopusoinnun säilyminen:

Läheinen henkilö, ehkä aviopuoliso, muuttaa mieltänsä jossain asiassa toivomaanne suuntaan. Se on sovun säilyttämiseksi tehty uhraus, jossa kannattaa mennä puolitiiehen vastaan.⁵¹

3.3 Romanssi ja ihmissuhteet

Talous-, työ-, raha- ja perheaiheet linkittyvät tekstissä tiiviisti toisiinsa, minkä takia ennustuksissa erillisenä ja runsaana esiintyvä rakkausaihe korostuu entisestään. Rakkausennustukset ovat Me Naiset -lehden horoskooppien yleisimpiä aiheita ja niiden pohjalta lehdissä esiintyy säännöllisesti myös palstalaajennuksia ja laajoja erityisliitteitä, missä keskitytään pohtimaan ihmissuhteita, potentiaalisia kumppanimerkkejä ja rakastamisen tapoja. Sydämenasioihin liittyvät ennustukset eivät ole epätavallisia missään astrologisessa kontekstissa, joten lehteen valikoitunutta tarjontaa ei tule tulkita suoraan pelkästään kohderyhmän kautta. On tärkeää huomata rakkausaiheille, ihmissuhteille ja romantiikalle annettu painoarvo naisille suunnatussa lehdessä, jota kirjoitetaan osana omaa aikalaisilmapiiriään.

Täydellisenä kontrastina kahdessa edellisessä luvussa käsitellyille aiheille, horoskoopeissa esiintyvä rakkaus ei ole juuri ollenkaan lukijan hallinnassa. Ennustusten kielenkäyttö ja sanavalinnat viestivät voimakkaasti rakkausasioiden ja ihmissuhteiden ennalta-arvattomuutta ja hallitsemattomuutta; tunteilla on jopa oma, kokijastaan erillinen elämä. Romanttiset tunteet

⁵¹ Me Naiset 8/65, 71.

toimivat horoskoopeissa lukijalle käytännöllisellä tavalla, mutta ne voivat myös toimia aktiivisesti kokijaansa vastaan. Tunteet voivat päästä voitolle tai johdattaa lukijan tienhaaraan⁵² tarjoamatta selkeää reittiä pois. Pahimmassa tapauksessa naisoletettua lukijaa on enteilty jopa Amorin uhriksi⁵³. Tämän voi tulkita luonnolliseksi jatkumoksi ajatukselle siitä, että naisoletetut yksilöt toimivat miehiä tunnevetoisemmin.

E erityisen räikeäksi tunteiden hallitsemattomuus nousee, kun 1960-luvun horoskooppipalstoilla rakkaus eriytyy lukijasta ja tämän tunnekokemuksesta täysin omaksi entiteetikseen, Amoriiksi. Siinä, missä 1950-luvun lopun horoskoopit tekevät suorita mainintoja muun muassa lukijan rakkauselämään⁵⁴, uudella vuosikymmenellä Amor toimii mielensä mukaan: ”Amor ei ole nyt erikoisen innokas”⁵⁵ ja ”Amorilla näyttää olevan melkoinen osuus asioiden kulussa”⁵⁶. Niin sanottu perinteisempi rakkauteen liitettävä kieli ei katoa kokonaan horoskooppipalstoilta ja erityisesti 1950–1960-luvulla puhutaan esimerkiksi myös tunneseikoista⁵⁷ ja sydämenasioista⁵⁸, mutta ”Amor” esiintyy niiden rinnalla lähes jokaisella palstalla. Rakkauden ”vapautuminen” lukijan tarkasta hallinnasta voi tulkita osaksi aiemmin mainitsemaani tunnevetoisuutta, mutta sen sijoittuminen juuri 1960-luvulle herättää myös muita aavistuksia. 1960–1970-luvuille sijoittuva keskustelu naisten asemasta keskittyi yhteiskunnallisen tason lisäksi tarkastelemaan myös naisten yksilötason suhteita. Näkisin 60-luvun horoskooppien ”Amorin” demonstroivan tietynlaista rohkaistumista, vaikka se vielä pidetään lukijastaan etäällä. Kyseessä on siis välivaihe.

1970-luvulle tultaessa horoskoopit ovat laajentuneet, josta erinomaisena esimerkkinä toimii vuoden 1975 elokuussa julkaistu numero 34, joka tarjoaa kuunkierron päätähdelle, eli neitsyelle, nelisivuisen ihmissuhde ja rakkausliitteen⁵⁹, jossa pohditaan neitsyen yhteensopivuutta muiden aurinkomerkkien edustajien kanssa. Liitteen tarjoamat suhdeanalyysit ovat huomattavan kattavia ja ne tarttuvat rohkeasti myös varsin intiimeihin aiheisiin. Teksteissä puhutaan

⁵² Me Naiset 10/53.

⁵³ Me Naiset 34/75, 82.

⁵⁴ Esimerkiksi Me Naiset 4/57, 39. ”Nähtävissä on harmoonista rakkauselämää.”

⁵⁵ Me Naiset 38/75, 98.

⁵⁶ Me Naiset 18/65, 119.

⁵⁷ Esimerkiksi Me Naiset 19/65, 94.

⁵⁸ Esimerkiksi Me Naiset 19/53.

⁵⁹ Me Naiset 34/75, 59–56. *Rakkaus ja ihmissuhteet, Neitsyt*, paperiliite.

avoimesti seksistä ja seksuaalisuudesta, mutta myös yksilöiden seksuaalisten tarpeiden kohtaamattomuus tiedostetaan, vaikka siitä ei kirjoitetaakaan erityisen laajasti; ”Seksuaalisten tarpeiden erilaisuus voi aiheuttaa ongelmia, joten kärsivällisyyttäkin tarvitaan.”⁶⁰

Puhe seksuaalisuudesta ja seksistä ilmestyy lehden horoskooppipalstoihin 1960–70-luvun ”seksuaalivallankumouksen” aikoihin, jolloin uudet ehkäisymenetelmät ja esimerkiksi seksivaltistus pyritään tekemään kaikille saavutettavaksi. Seksuaalisuuden vapautuminen ja siihen liittyvien stigmojen purkaminen kuului merkittävästi 1900-luvun puolivälin tasa-arvokamppailuun ja yhteiskunnalliseen liikehdintään,⁶¹ minkä jäljet vuorostaan heijastuvat suoraan horoskooppipalstoissa käsiteltäviin aiheisiin. Puhe intiimistä elämästä ei enää 1970-luvun puolivälissä aiheuttanut samanlaista häpeää, kuin lehden ensijulkaisuaikoina sodanjälkeisessä Suomessa.

Samalla tavalla kieli kehittyi osana vaikutusalueensa sosiaalisia muutoksia, mikä näkyy konkreettisesti horoskooppipalstojen tavassa puhua vastakkaisten sukupuolten välisistä suhteista. 1950-luvun palstojen puhe miesmaailmasta muuttuu tarkkarajaisemmaksi ja yksiselitteisemmäksi sitä mukaa, kun yhteiskunnalliset asenteet suhteiden ympärillä vapautuvat. Esimerkeiksi nostettakoon lokakuussa vuonna 1953 julkaistu horoskooppi: ”Saatte runsaasti ihailijoita, joskin useimmat tyytyvät vain pelkkään ihailuun” verrattuna vuoden 1975 numeron 38 ennustukseen: ”eri sukupuolten välisillä ystävyysuhteilla on nyt taipumus kehittyä entistä intiimimpään suuntaan”.

Monet sukupuolet ja pohdinnat niiden suhteista valtavirran aurinkomerkkeihin rikastuttavat horoskooppeja jo varsin varhain. Miehet nostetaan esille aurinkomerkkien edustajina jo 1950-luvun jälkimmäisen puoliskon palstalaajennuksissa, mutta tällöin palstoissa tapahtuva pohdinta tyypillisesti keskittyy erittelemään merkkien piirteiden ilmenemistä erityisesti seurustelusuhteiden ja avioliiton kontekstissa. Naisten ja miesten ”maailmojen”⁶² välille tehdään tarkka jako, mutta näkökulma pysyy voimakkaasti lehden kohderyhmällä, eli naislukijalla. Näin myös aurinkomerkkien miehessä pohditaan paljon perinteisen, raskaasti sukupuolitetun yhteisön sisällä vaikuttaneita maskuliinisia piirteitä, kuten loogisuutta, vakautta ja vastuullisuutta.⁶³

⁶⁰ Me Naiset 34/75, 54. *Neitsyt ja skorpioni*.

⁶¹ Haavio-Mannila et al. 15–16.

⁶² Esimerkiksi Me Naiset 10/57, 36.

⁶³ Esimerkiksi Me Naiset tuplanumero 8-9/57, 42.

Miehet esiintyvät osana horoskooppeja ja sen lukuisia liitteitä myös 1960–70-luvulla. Vuosikymmen myöhemmin käsittely ei tapahdu vain siinä mielessä, että lukijanaishelle annetaan suoria neuvoja tiettyjen merkkien miehistä, vaan tekstissä annetaan myös käytännön vinkkejä esimerkiksi ”raputyön”⁶⁴ nappaamiseksi. Liitettä on epäilemättä toivottu luettavaksi muun muassa parisuhdekumppanien kesken, tai sitä on tarjottu ”miehen näkökulmaa” tavoittelevalle naislukijalle, mutta samalla ihmissuhdepuheen avautuminen kaikkia sukupuolia koskevaksi kertoo yhteiskunnan ilmapiirin kehittymisestä; ihmissuhteista, avioliitoista ja niiden ongelmista voidaan keskustella avoimemmin jopa niin julkisilla alustoilla kuin *Me Naiset*.

Horoskoopeissa käsitellyt ihmissuhteet eivät keskity vain tarkkarajaisesti romanttisiin tai kodin sisäisiin suhteisiin, kuten avioliittoon. Horoskooppien ennustukset tarttuvat huomattavan usein naislukijan ystävyysuhteisiin ja muihin läheisiin, joista horoskooppipalstat puhuvat tyypillisesti yleisellä tasolla ”seuraelämänä”. Puhe seuraelämästä on läsnä tasaisesti ja lakkaamatta jokaisella vuosikymmenellä, minkä lähtökohtaisesti näkisin kertovan lähinnä aikalaisten rikkaasta sosiaalisesta elämästä. Seuraelämään saattaa liittyä velvollisuuksia⁶⁵, mutta ystävien kanssa pidetään säännöllisesti myös hauskaa⁶⁶; näytteleväthän läheiset ystävyysuhteet arjessa huomattavaa osaa⁶⁷.

Ei ole siis reilua sulkea tutkimani aikajanan horoskooppeja lukenut nainen pinnallisiin, 1900-luvun puolivälissä vaikuttaneisiin ihannekäsityksiin ihmissuhteista. Horoskooppien ennustukset osoittavat, että lukijoiden arkielämät olivat usein täynnä rikkaita kohtaamisia ja rakkaita läheisiä, eikä 1950-luvun perheenemännän ja kotivaimon kiiltokuva siten riitä tiivistämään aikalaisten yhteisöelämää.

⁶⁴ *Me Naiset* 34/75, 55. *Rakkaus ja ihmissuhteet, Neitsyt ja rapu.*

⁶⁵ *Me Naiset* 8/65, 71.

⁶⁶ *Me Naiset* 30/75, 72.

⁶⁷ *Me Naiset* 7/57, 34.

4 Lopuksi

Tarkastelemalla 1950–1970-luvun Me Naiset -lehdessä julkaistuja horoskooppialustoja, lukija voi saada viitteitä sodanjälkeisen Suomen kehitysaskelista sekä naisten elämästä keskellä yhteiskunnallista murrosta. Huomattavaa on Me Naiset -lehden kapea, hyvätuloinen kohderyhmä, sillä se väistämättä vaikuttaa lehden sisältöön ja siten horoskooppeihin päätyvään sisältöön. Siitä huolimatta horoskooppialustoille ominainen monitulkintaisuus, monipuolisuus ja aiheiden yleinen universaalius toimivat teksteille avaavina vaikutteina. Raha, työ, koti ja rakkaus ovat merkittävän suuria tekijöitä myös kaikista tavallisimman naisen elämässä, joten keskiluokkaisuuteen ja hyvävaraisuuteen liitettävät maininnat esimerkiksi matkustamisesta eivät riitä kaventamaan horoskooppialustoja vastaanottavaa yleisöä.

Me Naiset -lehden ja siihen kuuluvien horoskooppien voi tutkielmani pohjalta nähdä kertovan sekä niiden lukijakunnasta että siitä yhteiskunnallisesta kontekstista, missä ne kirjoitettiin ja lopulta julkaistiin. Lehden horoskoopit mukautuvat joustavasti muuttuvaan aikaan ja sen mukana kehittyvään yleisöön. Puhe työstä, ammateista, rakkaudesta ja kodista ovat läsnä 1950-luvun ennustuksista lähtien, mutta samalla tekstit demonstroivat monipuolisesti aikansa normikäsityksiä esimerkiksi puheenaiheiden ja sanavalintojen kautta.

Horoskooppialustat kertovat 1900-luvun puolivälin naisten elämän olevan myös julkista, vaikka ajan ihanteeseen sopiva mielikuva äidistä, vaimosta ja kätevästä emännästä haluaisi esittää ajan naiset seinien sisäpuolella ja uuden sähköhellan ääressä. Naiset kävivät töissä, opiskelivat ja harrastivat, mikä heijastuu säännöllisesti ja pitkäjänteisesti analysoitavien palstojen tekstissä. Kuten sodanjälkeisessä suomalaisessa yhteiskunnassa oli tavallista, myös naisen arki- ja kotielämä oli riippuvainen ahkerasta työteosta ja tehokkaasta raha-ajattelusta. Horoskoopeissa esiintyvät taloudelliset tilanteet ovat huomattavan monipuolisia, eivätkä suoraan aina heijasta keskiluokkaisen kohderyhmänsä varakasta ideaalia.

Kotiaiheen tiivis läsnäolo horoskooppien aikajanalla kertoo paljon naisten historiallisesta asemasta suomalaisten kotien tukipilareina. Kodin ongelmat ja viihtyvyys olivat vaimon ja äidin vastuulla, mikä näkyy voimakkaimmin hallintaa heijastelevassa kielenkäytössä. Kodin lailla myös talous- ja rahaelämä kuuluivat tiiviisti kodin naisoletetun vastuulle. Horoskoopeissa esiintyvä pyrkimys taloudelliseen tasapainoon ja kehotukset raha-asioiden haltuunottoon pysyvät kaikkien vuosikymmenien ajan ennustusaiheiden kärjessä ilman merkittäviä muutoksia,

mikä kertoo talouden roolista sekä naisen elämässä että kehittyvässä yhteiskunnassa laajalti. Ajan kuluessa ja elintason noustessa ympäröivässä yhteisössä, rahapuheen rinnalle kehittyi kyltymätön kiireen tuntu. 1970-luvun horoskoopeissa vapaa-ajan ja työajan välillä on huomattavan selkeä raja, jonka molemmille puolille esimerkiksi tunnekokemukset ja kohtaamiset jakautuvat.

Rakkauden ja ihmissuhteiden käsittely lehden horoskoopeissa poikkeaa voimakkaasti muista aihekategorioista. Tekstissä tunnekokemukset ulkoistetaan ajoittain dramaattisestikin lukijasta ja kokijasta itsestään, minkä voi tulkita kertovan julkaisukontekstissa vaikuttaneista sukupuolistereotyyppioista. Samalla tavalla myös miesten käsittely horoskooppipalstojen kontekstissa on voimakkaan sukupuolittunut naiskohderyhmän vuoksi, mutta 1970-luvulla ajatus sukupuolista horoskooppien edustajina on rentoutunut ajan vapauteen ilmapiirin mukana. Samalla horoskoopit kertovat myös tarinaa lukijanaisten suhteisiin liittyvästä paineesta ja häpeästä, mutta myös sen asteittaisesta helpottumisesta, minkä voi nähdä yhdeksi näkyvimmistä tasa-arvokeskustelun jäljistä.

Vaikka yhden lehden viihteelliseksi tarkoitettu horoskooppituotanto ei anna täydellistä kokonaiskuvaa siitä yhteisöstä, jonka osana sitä kirjoitetaan, ennustuksiin piiloutuu paljon sanomattomia totuuksia ja implikaatioita, mutta hyvin suoranaistakin tietoa naiskohderyhmänsä lukijoiden päivittäisestä elämästä. Suomalaisen naisen aseman muutos siis näkyy yhteiskunnan jokaisella tasolla ja elämän osa-alueella – myös lehtikioskeilla.

Lähteet

Aikakauslehdet

Me naiset, 1953, 1957, 1965 & 1975. Helsinki: Sanoma.

Tutkimuskirjallisuus

Aalto, I. (2010). Ydinperheen normaaliutta purkamassa. *Sukupuolentutkimus-Genusforskning*, 23(3).

Bilginer, H. (2025). A Cross-Cultural Analysis of Horoscope Themes in English, German and Turkish Women's Magazines. *Cankaya University Journal of Humanities and Social Sciences*, 19(2), 417-432.

Haavio-Mannila, E., Roos, J. P., & Kontula, O. (1997). Pidättyvyyttä, vallankumousta ja ambivalenssia: Kolmen sukupolven seksielämä. *Alkoholipolitiikka-lehti* 62(1).

Heinonen, V. (2000). Nälkämaasta moderniksi kulutusyhteiskunnaksi. *Tieteessä tapahtuu*, 18(6).

Hytönen, K., & Rantanen, K. (2013). *Onnen aika?: Valoja ja varjoja 1950-luvulla*. Jyväskylä: Atena.

Knuuttila, M. (2013). Kun äiti jääkaapin asti. *Onnen aika?: Valoja ja varjoja 1950-luvulla*. Toim. Hytönen, K., & Rantanen, K. Jyväskylä: Atena. 173–182.

Koivunen, P. & Marander-Eklund, L. (2013) Kotirouva – rankka ja vastuullinen ammatti. *Onnen aika?: Valoja ja varjoja 1950-luvulla*. Toim. Hytönen, K., & Rantanen, K. Jyväskylä: Atena. 163–172.

Korppi-Tommola, A. (2004). Naisliikkeen ja naishistorian vuorovaikutus. *Tieteessä tapahtuu*, 22(2).

Lempiäinen, M. (2018). *Matkailu on murhe ja mahdollisuus: Suomen matkailuelinkeino Talouselämä-lehdessä 1930–1970-luvuilla* (Master's thesis, M. Lempiäinen). (painamaton pro gradu -tutkielma)

Mickwitz, M., Essen, A. v., & Nordgren, E. (2008). *Roolien murtaajat: Tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

- Nevala-Nurmi, S. (2013) Traktoreita ja lypsykoneita. *Onnen aika?: Valoja ja varjoja 1950-luvulla*. Toim. Hytönen, K., & Rantanen, K. Jyväskylä: Atena. 199–210.
- Parkkinen, P., & Loikkanen, H. (1999). *Omavaraisen väestön Suomi*. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT.
- Pınarbaşı, G. (2021). Mass media and astrology as a reflection of the culture industry. *Psychology Research on Education and Social Sciences*, 2(2), 83-93.
- Selin, S. (2013) Autonasentajaksi vai metallialalle, myymälään vai konttoriin?. *Onnen aika?: Valoja ja varjoja 1950-luvulla*. Toim. Hytönen, K., & Rantanen, K. Jyväskylä: Atena. 87–98.
- Sunnari, O. (2024). *Naisten työnteon historia Suomessa*. Aalto yliopisto. (Master's thesis, O. Sunnari)
- Uljas, P. (2013). Pellolta ja metsistä raviradalle. *Onnen aika?: Valoja ja varjoja 1950-luvulla*. Toim. Hytönen, K., & Rantanen, K. Jyväskylä: Atena. 117–128.
- Zeldin, T. (1996) *An Intimate History of Humanity*. New York: HarperPerennial